

Domáce banky majú likviditu pod kontrolou, prichádzajú však nové výzvy

Daniel Hajdiak

financna.stabilita@nbs.sk

Zhrnutie

- ✂ **Likvidita, ktorá vyjadruje schopnosť zvládnuť odlev vkladov, je popri dostatku kapitálu a udržateľnej ziskovosti jedným z troch pilierov stability bánk.** Len banky, ktoré tieto princípy dodržiavajú, si získajú dôveru veriteľov a investorov.
- ✂ **Požiadavky na silnú likviditnú pozíciu sa neustále zvyšujú.** Nové platobné metódy a rýchlosť šírenia informácií zvyšujú intenzitu potenciálnych masívnych výberov vkladov z bánk. Skúsenosti z USA z jari 2023 ukázali, že výbery sú väčšie a dejú sa rýchlejšie, než pri tvorbe pravidiel predpokladali regulátori.
- ✂ **Slovenské banky v plnení ukazovateľov likvidity za európskym mediánom mierne zaostávajú.** Riziko plynie najmä z vysokej potreby zdrojov z dôvodu objemu a rastu úverového portfólia a preto v ukazovateli úverov ku vkladom a vydaným dlhopisom patríme medzi krajiny s najvyššou hodnotou. Pozitívom je dlhodobá orientácia bánk na stabilné vklady domácností a potenciál ďalších emisií krytých dlhopisov.
- ✂ **Likvidita bankového sektora je výrazne ovplyvnená situáciou v ekonomike.** Hypotekárny *boom* a obdobie vysokej inflácie výrazne znížili likviditné rezervy slovenských bánk. Naopak, vklady v bankách rástli, keď pandémia v roku 2020 obmedzila spotrebu a keď sa v rokoch 2023 a 2024 zrýchlil rast miezd, ktorý bezprostredne reagoval na predchádzajúce obdobie zdražovania.
- ✂ **Okrem ekonomiky budú musieť banky v riadení likvidity zohľadniť aj novú konkurenciu.** Nové platobné metódy obchádzajúce tradičné bankové cesty, ako sú digitálne euro či stablecoiny, alebo potenciálne rozšírenie schémy investovania občanov do štátnych dlhopisov môžu pre banky znamenať dodatočný kanál odlevu vkladov.

1 Úvod

Dôvera v bankový sektor je podmienkou jeho efektívneho fungovania. Budovanie a zachovanie dôvery sa opiera o stabilitu a odolnosť bánk. Základným predpokladom stability je zabezpečenie ich schopnosti znášať straty (kapitálová primeranosť), schopnosť generovať zisk (ziskovosť) a zabezpečiť zdroje financovania na poskytovanie úverov pri zachovanej schopnosti vyplatiť vklady (likvidita). Práve schopnosť odolať zvýšenej miere výberu vkladov je životne dôležitá na prekonanie individuálnych aj systémových stresových situácií. Kombinácia dostatku stabilných zdrojov financovania a dostatku likvidných aktív sa javí ako kľúčová. Ukázali nám to aj nedávne príklady z Európy aj USA. Národná banka Slovenska (NBS) sa téme likvidity venuje pravidelne pri hodnotení odolnosti domáceho bankového sektora. Tento komentár však ponúka detailnejší pohľad na problematiku, pričom sa bližšie venuje nasledujúcim oblastiam:

- **Prečo je likvidita bankového sektora dôležitá.**
- **Aké nástroje sa využívajú na monitorovanie rizika likvidity.**
- **Ako sa vyvíjala likvidita slovenských bánk.**
- **Aktuálne a očakávané výzvy v oblasti likvidity.**

Analytické komentáre nie sú oficiálnym stanoviskom Národnej banky Slovenska. Prezentujú názory analytikov odboru finančnej stability. Šírenie je povolené bez predchádzajúceho súhlasu, avšak s uvedením zdroja „Analytici finančnej stability“.

Domáce banky majú likviditu pod kontrolou, prichádzajú však nové výzvy
Analytický komentár č. 146 | október 2025 | © Analytici finančnej stability

2 Význam likvidity pre bankový sektor

Iba stabilný bankový sektor dokáže efektívne naplňovať svoje funkcie. Zdravé banky sa vyznačujú udržateľnou ziskovosťou a dostatočnou kapitálovou vybavenosťou na poskytovanie nových úverov a absorbovanie strát. Zároveň, silná likviditná pozícia je dôležitým predpokladom na získanie a udržanie si dôvery veriteľov, čím sa zabezpečí dlhodobé stabilné financovanie banky a jej odolnosť v čase stresu.

Vzhľadom na rôzne obchodné modely bánk môže mať riziko likvidity rôzny charakter a intenzitu. Celková likviditná pozícia banky je daná vzťahom zdrojov financovania ku ich potrebe (napr. pre financovanie úverov) a samotnou stabilitou zdrojov financovania. Dôležitým faktorom je aj tolerancia konkrétnej banky k riziku likvidity. Tú najlepšie definuje úroveň kvality a rozsahu vnútorného procesu riadenia likvidity. Jedným z jeho mnohých súčastí môže byť dobrovoľne určený minimálny prebytok likvidných aktív nad regulátórne limity. Výnosnosť likvidných aktív je spravidla nižšia ako výnosnosť menej likvidných aktív (úverov). Preto nižšia tolerancia k riziku likvidity (vyššie prebytky likvidity) znižuje celkovú výnosnosť banky.

Vymedzenie likvidity v bankovom sektore

Technicky vymedziť pojem likvidita je vo vzťahu k bankám pomerne náročné. V úzkom ponímaní ide o schopnosť bánk vyplácať záväzky svojim veriteľom riadne a včas. Riziko vyplýva prirodzene zo základnej funkcie bánk, ktorou je poskytovanie dlhodobých úverov financovaných prevažne krátkodobými vkladmi. Z dôvodu krytia výraznejšieho výberu vkladov musia banky držať istý objem likvidných aktív, ktoré okamžite pokryjú vklady pri ich splatnosti. V širšom ponímaní treba na likviditu bánk nazerať komplexnejšie ako na štruktúru financovania. Tá by sa mala skladať zo zdrojov v zložení a objeme dlhodobého schopných pokrývať požiadavku na udržateľné financovanie aktív banky.

Z pohľadu zdroja môžeme rozlišovať dva základné komponenty rizika. Trhová likvidita (*market liquidity*) hovorí o schopnosti banky na trhu realizovať rôzne operácie s cennými papiermi v krátkom čase a za minimálne náklady s cieľom získať prostriedky na výplatu vkladov, či poskytovania úverov. Likvidita zdrojov financovania (*funding liquidity*) hovorí o schopnosti požičať si peniaze za štandardných trhových podmienok. V tomto prípade môže ísť napríklad o nahradenie splatného vkladu, resp. emitovaného dlhopisu, novým zdrojom financovania s podobnými parametrami.

Likviditu možno analyzovať na systémovej úrovni alebo na úrovni individuálnych bánk. Systémová likvidita presahuje samotný bankový sektor, a berie do úvahy širšie súvislosti vo vzťahu k domácej i globálnej ekonomike, geopolitike, menovej politike či k vývoju širšieho finančného sektora. Likvidita individuálnej banky odráža predovšetkým štruktúru jej vlastnej bilancie, reputáciu banky a dôveru trhov, či jej postavenie voči konkurencii.

Potreba krytia výberu rôznych zdrojov financovania je daná hlavne ich vlastnosťami. Medzi základné charakteristiky zdrojov okrem samotnej zmluvnej splatnosti patria aj možnosť ich skoršej splatnosti (výplaty, resp. redemácie), typ klienta a jeho dlhodobé správanie, výška a charakter vkladu. Kombinácia rôznych charakteristík zdrojov určuje ich koeficienty okamžitého výberu, resp. dlhobohé stability.

Masívne výbery vkladov z bánk (*bank runs*) sú vďaka technologickému pokroku čoraz intenzívnejšie – rozsahom i trvaním. Bezhotovostné platby, resp. už aj okamžité platby, a rýchlejšie šírenie informácií spôsobili, že masívnejšie výbery sú koncentrované do kratšieho časového úseku. Doteraz využívané preventívne záchranné mechanizmy na zmiernenie situácie vo forme dobrovoľných rezerv likvidných aktív, existencie systému ochrany vkladov a pohotovostných likviditných liniek centrálnych bánk dokážu situáciu zmierniť len do istého momentu. *Bank runs* svojou rýchlosťou a intenzitou prekonávajú v poslednom období predpoklady regulátórneho stresového testovania.¹ O to väčší dôraz banky musia kladť na dôsledné riadenie rizika likvidity. Nejde len o bezpečné plnenie regulátórnych limitov likvidity, ale o komplexný proces riadenia rizika likvidity, od jeho identifikácie po zmiernovanie, s presahom na obchodný model banky. Požiadavky na kvalitu tohto vnútorného procesu rastú s veľkosťou

¹ Konštrukcia regulátórneho ukazovateľa krytia likvidity určuje pre 30-dňový horizont odlev vkladov v rozmedzí 3 % až 40 % (vklady iných než finančných klientov).

a dôležitosťou banky (princíp proporcionality). Čoraz dôležitejšou súčasťou riadenia rizika likvidity je aj riadenie reputačného rizika, t. j. rizika straty dôvery zo strany vkladateľov a investorov. Plnenie rôznych regulačných a etických noriem je len jeden aspekt riadenia tohto rizika. Banka musí byť schopná pružne a rozhodne reagovať na zmenu vnímania jej značky zo strany klientov.

Tabuľka 1

Prehľad výberov vkladov veľkého rozsahu známych bánk za posledných 20 rokov

Banka	Krajina	Rok	Veľkosť odlevu vkladov (na celkových vkladoch)	Trvanie odlevu vkladov (počet dní)
Silicon Valley Bank	US	2023	85 %	2
First Republic Bank	US	2023	40 %	43
Silicon Valley Bank UK	GB	2023	30 %	1
Signature Bank	US	2023	20 %	1
Credit Suisse	CH	2023	25 %	7
Banco Popular	ES	2017	25 %	3
Banca Popolare di Vicenza	IT	2017	20 %	7
Laiki Bank	CY	2013	30 %	10
Dexia	BE, FR	2011	15 %	5
Icesave	IS	2008	20 %	75
Washington Mutual	US	2008	10 %	10
IndyMac	US	2008	8 %	14
Lehman Brothers	US	2008	40 %	15
Bear Stearns	US	2008	20 %	2
Northern Rock	GB	2007	20 %	4

Zdroj: BIS, Reuters

Ked' sa pozícia v likvidite zhoršovala

Čerstvá história ponúka viaceré prípady bánk, ktoré skolabovali potom, ako kombinácia ich rôznorodých vnútorných problémov a vonkajších udalostí vyústila do neschopnosti vyplácať vklady. Počas malej bankovej krízy v USA v marci 2023 sa dostalo do problémov niekoľko stredne veľkých bánk - *First Republic Bank*, *Silicon Valley Bank* a *Signature Bank*. Spoločným znakom ich problémov boli dlhodobé kumulované riziká zintenzívnené v období zvýšenej trhovej neistoty, jednostranne orientovaný obchodný model vrátane vyššej koncentrácie vkladov so zostatkami presahujúcimi úroveň ochrany vkladov a celkovo voľnejšia regulácia menších a stredne veľkých bánk v USA vrátane riadenia rizík. Zhoršená reputácia týchto bánk spolu s informáciami o stratách z cenných papierov v ich vlastníctve vyústila do masívnych výberov vkladov, ktoré vyčerpali rezervy likvidity v priebehu niekoľkých dní. V Európe je najčerstvejším prípadom kolaps švajčiarskej banky *Credit Suisse* v roku 2023. Banka doplatila na dlhodobé problémy v oblasti riadenia rizík a boja proti praniu špinavých peňazí (AML), straty spojené s kolapsom spoločností *Archegos Capital* a *Greensill Capital*, ale aj na citlivejšie vnímanie rizika v čase malej bankovej krízy v USA. Strata dôvery vkladateľov sa prejavovala postupne už od septembra 2022, keď za 6 mesiacov prišla o viac než polovicu svojich vkladov. Situácia sa vyriešila prevzatím problémovej banky konkurenčnou *UBS*. Odlišný príklad sa datuje do roku 2022, keď počas niekoľkých dní od začiatku ruskej agresie na Ukrajinu prišla česká *Sberbank CZ* o približne 60 % svojich vkladov z dôvodu obáv vkladateľov o jej stabilitu, čo nakoniec vyústilo do odobratia bankového povolenia.

3 Nástroje používané na monitoring rizika likvidity

Oblasť rizika likvidity ponúka širokú škálu ukazovateľov a metrik. V závislosti od zvolenej definície likvidity, regulátornej povinnosti plnenia, časového horizontu, predpokladu stability bilancie, predpokladu či banka pokračuje v činnosti (*going-concern*) alebo sa už likviduje (*gone-concern*), či využitia zmluvných, resp. behaviorálnych predpokladov ich je veľké množstvo a v tejto časti si predstavíme tie najpoužívanejšie.

Najrozšírenejšími metrikami sú regulátorne a medzinárodne definované ukazovatele. Bazilejský výbor pre bankový dohľad v rámci Banky pre medzinárodné účtovanie predstavil návrhy spoločných ukazovateľov v roku 2010. Išlo o reakciu na krízu v rokoch 2007 - 2008. V rámci tzv. Basel III boli predstavené ukazovateľ krytia likvidity (LCR) a ukazovateľ čistého stabilného financovania (NSFR). Zatiaľ čo prvý z nich meria schopnosti banky pokryť významný odlev vkladov v horizonte 30 dní, druhý určuje zdravý model financovania dlhodobých aktív banky dostatkom stabilných zdrojov. Oba ukazovatele sa postupne stali súčasťou aj celoeurópskej bankovej legislatívy.²

NBS sa pri monitoringu finančnej stability v oblasti likvidity zameriava okrem regulátornych ukazovateľov aj na štruktúru bilancie a časový nesúlad aktív a pasív.^{3,4} Ukazovatele štruktúry bilancie sú orientované hlavne na potrebu a potenciál financovania. Medzi nosné metriky patria podiel úverov ku vkladom (a vydaným dlhopisom), podiel likvidných aktív na volatilných zdrojoch, podiel založených dlhopisov na celom portfóliu dlhopisov a podiel emitovaných dlhopisov splatných v najbližšej dobe. Časový nesúlad NBS analyzuje prostredníctvom likvidných medzier v rôznych splatnostiach a kumulatívnej likviditnej pozície pre rôzne časové pásma, zohľadňujúc zmluvné aj behaviorálne splatnosti. V rámci prierezovej oblasti na sledovanie morálneho hazardu používa ukazovateľ koncentrácie chránených vkladov v piatich najväčších bankách. V oblasti koncentrácie sa navyše sleduje ukazovateľ podielu prijatého, resp. poskytnutého vnútro-skupinového financovania na bilancii

Okrem zverejňovania a analyzovania časových radov vykonáva NBS aj reverzné stresové testovanie likvidity a simuláciu doby prežitia. Reverzné stresové testovanie má za cieľ odhadnúť podiel vkladov, ktorých výber sú banky schopné kryť aktuálnymi likvidnými aktívami, v druhom kroku doplnené aj po načerpaní dodatočnej likvidity z centrálnej banky po založení vlastných novo-emitovaných krytých dlhopisov. Doba prežitia definuje časový úsek, dokedy banka dokáže odlev depozít (a iné záväzky) kryť likvidnými aktívami po doplnení o prichádzajúce splátky úverov. Technicky ide o kombináciu čistej kumulatívnej pozície aktív a pasív (resp. tzv. vyrovnávacej kapacity) v horizonte 1 roka, a predpokladov LCR (koeficienty odlevu vkladov a zrážky z likvidných aktív).

Banky na meranie a riadenie rizika likvidity využívajú v rámci ILAAP⁵ ucelený systém limitov postavený aj na spomínaných ukazovateľoch. Okrem plnenia vyššie stanovených interných limitov regulátornych ukazovateľov majú banky nastavené limity pre rôzne likvidné medzery (gapy), dobu prežitia, koncentráciu vkladov, či štruktúru súvahy (bilančné položky a založené aktíva). Sústava limitov je spravidla sledovaná pre rôzne typy kríz – trhu, danej banky, prípadne kombinovanú. Neodmysliteľnou súčasťou riadenia rizika likvidity v bankách sú aj pohotovostné plány v prípade realizácie stresového scenára, v ktorom sa simuluje masívny výber vkladov a zhoršený prístup banky na medzibankový trh.

Európska centrálna banka (ECB) prišla v roku 2023 s kompozitnými indikátormi v oblasti likvidity – trhovej zložky aj zložky zdrojov financovania.⁶ Cieľom prístupu je prostredníctvom vývoja takmer 50 ukazovateľov vyhodnotiť podmienky a relatívny sentiment v oboch oblastiach likvidity a ich vzájomnú interakciu. Indikátor trhovej likvidity má päť základných dimenzií - rýchlosť (*immediacy*), rozsah (*breadth*), hĺbku trhu (*depth*), náklady (*tightness*) a odolnosť (*resilience*). Indikátor likvidity zdrojov financovania zahŕňa tri dimenzie – obnovu financovania (*rollover*), redemácie a výbery (*redemption*) a kolaterál (*haircut and margin*). Prístup ďalej rozvinul Európsky výbor pre systémové riziká, ktorý doplnil⁷ kompozitný indikátor za oblasť prenosu a intenzity rizika (*risk of contagion and amplification*) so štyrmi dimenziami – podmienkami financovania (*financing conditions*), prepojenosťou

² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 v platnom znení (šiesta časť).

³ Indikátory k makroprudenciálnym komentárom (NBS).

⁴ Analytické údaje finančného sektora (NBS).

⁵ ILAAP: Internal Liquidity Adequacy Assessment Process.

⁶ Financial Stability Review (special feature „A“), ECB, máj 2023.

⁷ Systemic liquidity risk: a monitoring framework, ESRB, február 2025.

(*interconnectedness*), zmenou rizika (*volatility*) a finančnou pákou (*leverage*). Výhodou prístupu je jeho škálovateľnosť na rôzne sektory finančného trhu a jednotlivé krajiny.

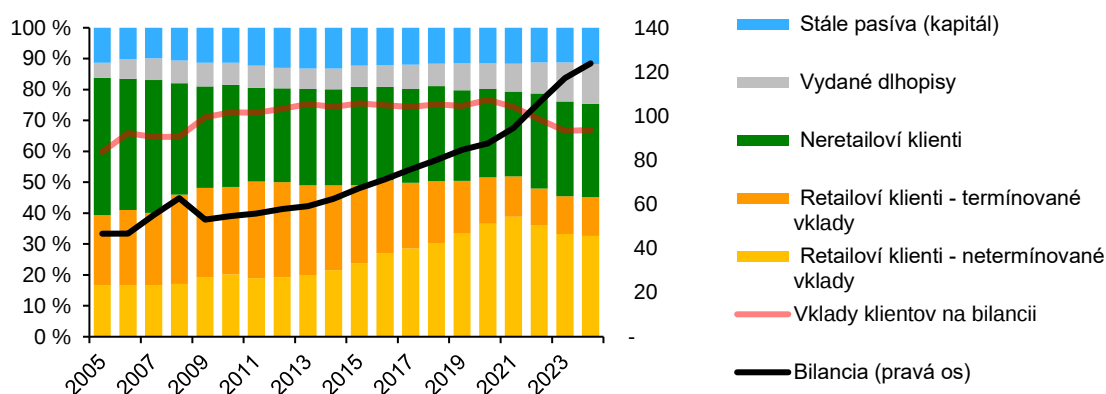
4 Likvidita v slovenskom bankovom sektore

Dôležitým pilierom obchodného modelu domácich bánk sú stabilné zdroje financovania. Objem vkladov domácností, predovšetkým tých netermínovaných, dlhodobo rastie. Vklady od firiem a zdroje získané emisiami cenných papierov (wholesale) rastú mierne pomalšie, ale ich prílev sa v posledných rokoch výrazne zintenzívnil jednak z dôvodu priaznivých ekonomických a trhových podmienok, ale aj potreby plnenia nových zákonných povinností (požiadavka na krytie vlastných zdrojov a oprávnených záväzkov známa pod skratkou *MREL*). Medzibankový trh je pre domáce banky dlhodobo viac miestom na ukladanie likvidity, než miestom na jej získavanie. Výnimkou je riešenie krátkodobého nedostatku zdrojov alebo špecifický obchodný model niektorých bánk, ktorý je závislý od vnútro-skupinového financovania.

Graf 1

Štruktúra zdrojov financovania slovenských bánk

Vývoj zloženia (%) a objemu (mld. EUR) pasívnej strany bilancie a podielu zastúpenia vkladov klientov (%)

Zdroj: NBS

Poznámka: Bilancia je očistená o vplyv cielených dlhodobých refinančných operácií ECB (TLTRO 3). Dôvodom je ich neutrálny vplyv na hotovostnú pozíciu bankového sektora (načerpané prostriedky z TLTRO 3 boli takmer v celom objeme umiestnené na účty v NBS, resp. do vlastných bankových skupín). Medzibankový trh je prezentovaný v čistom vyjadrení (aktíva znížené o záväzky). Vklady klientov zahŕňajú len vklady nepeňažných klientov.

Vklady klientov, najmä domácností a podnikov, sú pre banky z pohľadu ich objemu aj stability kľúčové.

Vzhľadom na obchodný model a zameranie sa bánk na domáci trh, dynamika rastu vkladov závisí od potenciálu a správania sa domácich subjektov reálnej ekonomiky. Zvyčajne má vývoj vkladov domácností a podnikov podobný trend, ktorý reaguje na celkový stav ekonomiky a trh úverov. Zjednodušene sa dá povedať, že dlhodobá likvidita bánk je výsledkom likvidity podnikov a domácností. Svedčí o tom aj nedávny vývoj. Po pandémie, keď sa vo vyššej miere inflácie prejavila pandémiou odložená spotreba, ruská agresia na Ukrajinu a rast cien energií, bol vo vkladoch oboch segmentov zaznamenaný opačný vývoj. Podniky dokázali vyššie ceny vstupov preniesť do cien tovarov a služieb, ich vklady v bankách rástli dynamicky. Rast miezd však nestíhal za rastom cien. Domácnosti zvýšili svoju spotrebu, prípadne pristúpili k nákupu nehnuteľností, čo malo za následok spomalenie rastu nových úspor. Navyše, zmeny nastali aj v štruktúre, keď vyššie úrokové sadzby⁸ spôsobili vyššiu dynamiku rastu termínovaných a úsporných vkladov pri stagnácii objemu bežných účtov.

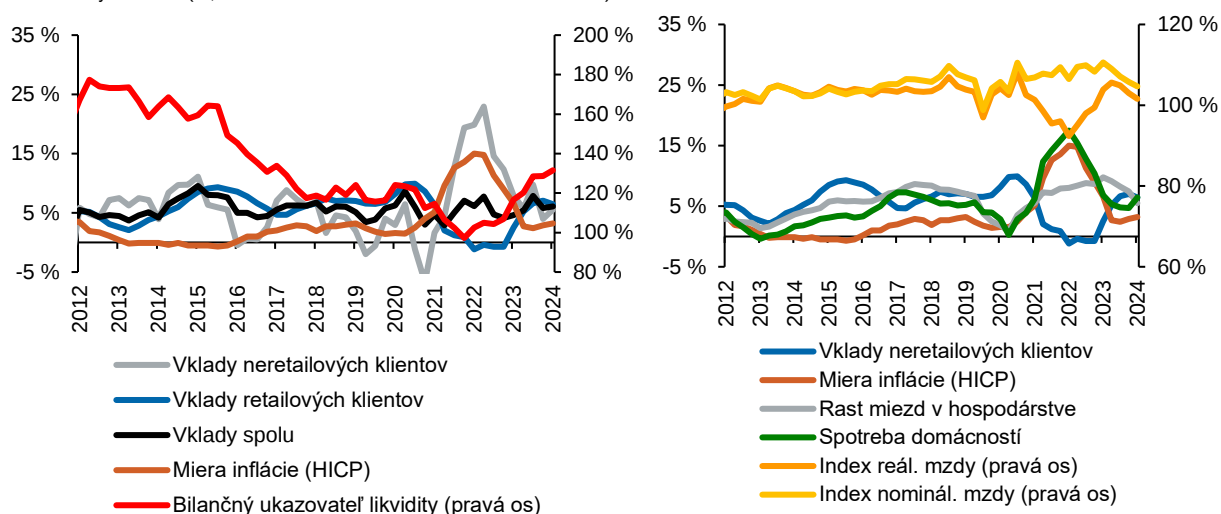
⁸ Efekt reštriktívnej menovej politiky ECB z dôvodu inflácie vysoko nad úrovňou inflačného cieľa.

Graf 2

Vplyv vybraných makroekonomických ukazovateľov na vývoj vkladov

Graf vľavo: Medziročná zmena retailových a neretailových vkladov a vkladov spolu (%), miera inflácie (%) a bilančný ukazovateľ likvidity (%)

Graf vpravo: Medziročná zmena vkladov retailu, miery inflácie, rastu miezd v hospodárstve, spotrebe domácností (%) a indexu rastu reálnych a nominálnych miezd (%) (index 100 % = rovnaké obdobie minulého roka)

Zdroj: NBS, Eurostat

Poznámka: HICP - harmonizovaný index spotrebiteľských cien, bilančný ukazovateľ likvidity - zjednodušené proxy ukazovateľa krytia likvidity (využitie bilančného ukazovateľa likvidity súvisí s krátkou históriou ukazovateľa krytia likvidity).

Celkovo rast vkladov v bankách na Slovensku dlhodobo zaostáva za rastom úverov. Výrazne sa na tom podpísali dve vlny hypotekárneho rozmachu medzi rokmi 2016 až 2022.⁹ Slovenské banky boli preto nútené postupne začať hľadať aj iné formy zdrojov financovania, predovšetkým cez vydávanie krytých dlhopisov (Graf 4, vľavo). Od roku 2023 sa však situácia vďaka spomaleniu úverového rastu a zrýchleniu prílevu vkladov stabilizovala. V krajinách eurozóny je dlhodobo celkový nárast vkladov a zdrojov z emisií dlhopisov vyšší ako nárast úverov, čo napomáha štrukturálnej pozícii (Graf 4, vpravo).

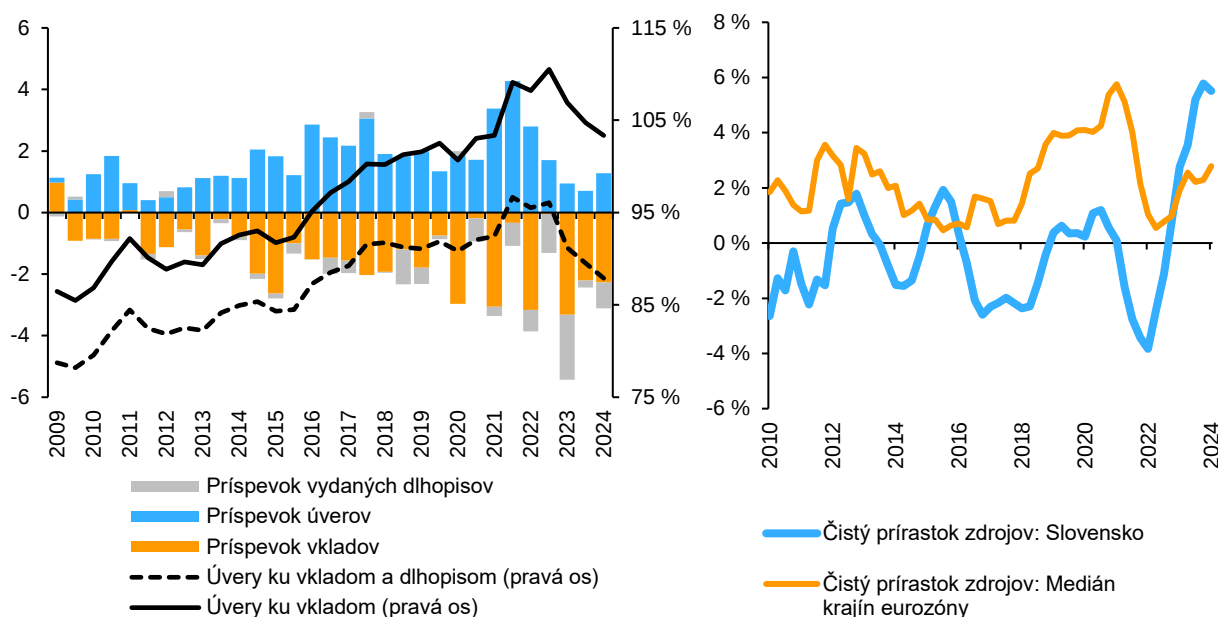
⁹ Nárast úverov medzi rokmi 2016 až 2019 bol spôsobený nízkymi úrokovými sadzbami, veľkou konkurenciou bánk hlavne na hypotekárnom trhu vyvolanou legislatívnym znížením poplatku za predčasné splatenie hypotekárnych úverov. V rokoch 2021 a 2022 klienti bánk využívali možnosti úverovania pred nárastom úverových sadzieb. Toto obdobie bolo navyše poznačené nižším prílevom vkladov z dôvodu vyššej spotreby (post-pandemické oživenie a vyššia inflácia).

Graf 3

Ukazovateľ podielu úverov ku vkladom a porovnanie čistého prírastku zdrojov s krajinami eurozóny

Graf vľavo: Vývoj ukazovateľa úverov ku vkladom, rozšírený o vydané dlhopisy (%) a príspevky jeho komponentov (mld. EUR)

Graf vpravo: Porovnanie vývoja čistého prírastku zdrojov nad úvermi na Slovensku a mediánu krajín eurozóny (%)

Zdroj: NBS

Poznámka: Graf vľavo: Medzipoločný nárast vkladov a vydaných dlhopisov je zobrazený so záporným znamienkom. Graf vpravo: Čistý prírastok zdrojov je rozdielom súčtu medzipoločného prírastku vkladov a vydaných dlhopisov a medzipoločného prírastku úverov. Čistý prírastok zdrojov za 12 mesiacov je vyjadrený ako podiel voči súčtu vkladov a vydaných dlhopisov k začiatku porovnávacieho obdobia. Záporný čistý prírastok zdrojov znamená objemovo výraznejší nárast úverov než súčet nárastu vkladov a vydaných dlhopisov (t. j. čisté čerpanie zdrojov).

Medzinárodné porovnanie ukazuje vyššiu zraniteľnosť domáceho bankového sektora, najmä v oblasti dlhodobej likvidity.¹⁰ V ukazovateli podielu úverov ku vkladom a vydaným dlhopisom sa Slovensko ku koncu roka 2024 nachádza medzi krajinami s najvyššou hodnotou, 20 p. b. nad hodnotou mediánu eurozóny. V roku 2014 pritom bolo len tesne nad ním. Predovšetkým rozmach hypotekárneho financovania na Slovensku v období rokov 2016 až 2022 sa podpísal pod mierne zvýšenie hodnoty ukazovateľa oproti roku 2014. Čiastočne zmierňujúcim faktorom je pohľad na štruktúru zdrojov, predovšetkým zloženie retailových vkladov (vyšší podiel netermínovaných vkladov).¹¹ Treba však povedať, že uvedené odzrkadľuje aj celkovo nízky objem úspor, ktoré majú slovenské domácnosti v bankách uložené. To je aj dôsledkom rýchlejšieho rastu zadĺženia slovenských domácností, predovšetkým v prospech vlastného bývania, resp. investícií do nehnuteľností.¹²

¹⁰ Údaje sú k decembru 2024. Údaje nezahŕňajú pobočky zahraničných bánk v jednotlivých krajinách.

¹¹ Až 40 % bilancie domácich bánk je financovaných retailovými vkladmi, pričom 56 % z toho je vo forme zostatkov na bežných účtoch. V prípade EÚ sú mediánové hodnoty na úrovni 38 %, resp. 58 %.

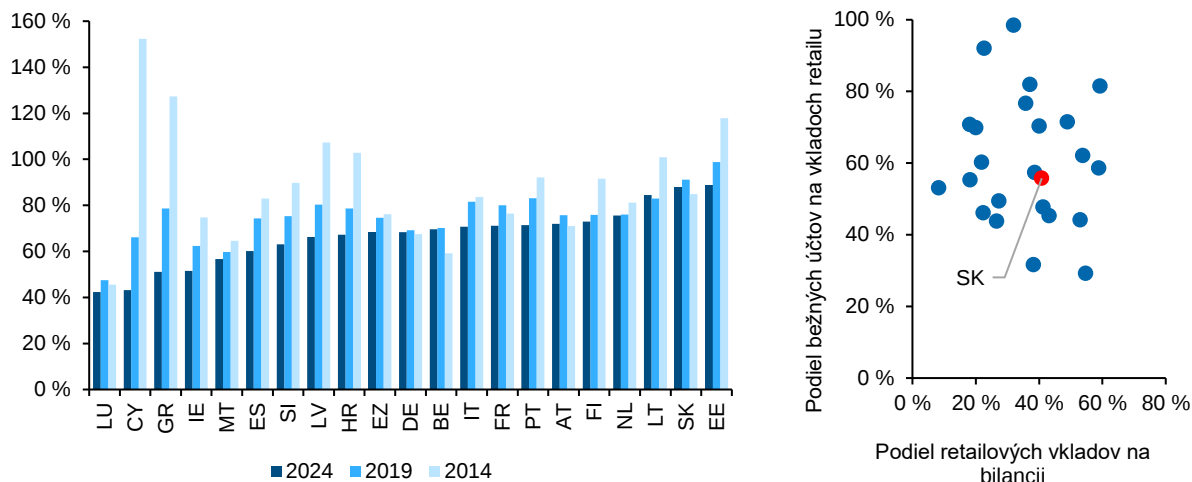
¹² Čisté finančné aktíva slovenských domácností dosiahli ku koncu roka 2024 len 44 % voči hrubému domácejmu produktu. Ide o najnižšiu hodnotu v rámci krajín EÚ (medián krajín EÚ je na úrovni 113 %). Podiel finančných aktív na celkových aktívach domácností majú slovenské domácnosti na úrovni 92 % (medián krajín EÚ je na úrovni 86 %).

Graf 4

Podiel úverov ku vkladom a vydaným dlhopisom a význam a štruktúra vkladov retailu na bilancii

Graf vľavo: Vývoj ukazovateľa úverov ku vkladom a vydaným dlhopisom v krajinách eurozóny (%)

Graf vpravo: Podiel vkladov retailu na bilancii (%) a podiel retailových bežných účtov na vkladoch retailu (%) k júnu 2024 k krajinám eurozóny

Zdroj: ECB

Poznámka: Graf vľavo: Údaje za úvery a vklady za jednotlivé bankové sektory neobsahujú úvery a vklady, kde je protistranou centrálna banka, komerčné banky a nerezidenti. Graf vpravo: Údaje za retailové vklady neobsahujú vklady nerezidentov.

Vzhľadom na pomalší rast prebytku zdrojov financovania nad úvermi sa slovenské banky v plnení regulatórnych ukazovateľov dlhodobo pohybujú mierne pod úrovňou medianových hodnôt krajín EÚ.

Z pohľadu štruktúry komponentov ukazovateľa krytia likvidity sa Slovensko vyznačuje nižšou mierou čistého odlevu¹³ než je medián krajín EÚ. Z toho vyplýva nižšia potreba likvidných aktív, ktorých podiel je rovnako pod mediánom v EÚ.¹⁴ V porovnaní s rokom 2019 dosiahlo Slovensko z členských krajín EÚ najnižší nárast podielu likvidných aktív (+1 p. b., vs. medián +5 p. b.). Miera čistého odlevu ostala stabilná. Nižšie hodnoty regulatórnych ukazovateľov slovenských bánk v porovnaní s EÚ možno čiastočne vysvetliť charakterom domáceho bankového trhu. Ten je tvorený predovšetkým dcérskymi bankami zahraničných bankových skupín. Tie nemajú výraznú potrebu držať na lokálnych trhoch prebytky likvidity, resp. poskytujú vnútro-skupinové financovanie v prípade dostatku likvidity na vyššej úrovni konsolidácie.

¹³ V súlade s metodikou ukazovateľa krytia likvidity (Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 v platnom znení - článok 420).

¹⁴ Miera čistého odlevu pre Slovensko je na úrovni 12 % a podiel likvidných aktív dosiahol 19 %. Medián krajín EÚ sa pohybuje na úrovni 13 %, resp. 24 %. Údaje sú k septembru 2024.

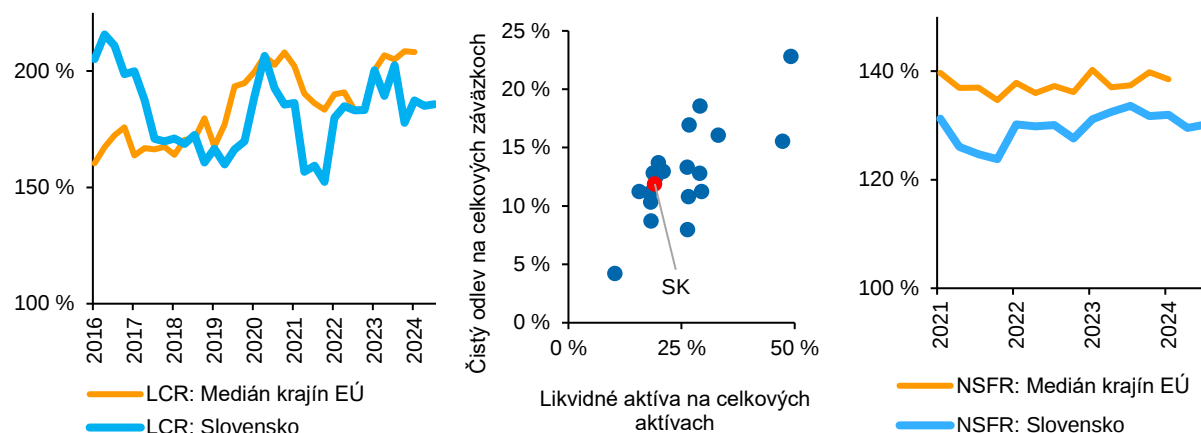
Graf 5

Vývoj regulačných ukazovateľov likvidity a štruktúra ukazovateľa krytia likvidity

Graf vľavo: Vývoj ukazovateľa krytia likvidity na Slovensku a mediánu krajín EÚ (%)

Graf v strede: Intenzita čistého odlevu (%) a podiel likvidných aktív (%)

Graf vpravo: Vývoj ukazovateľa čistého stabilného financovania na Slovensku a mediánu krajín EÚ (%)

Zdroj: ECB, NBS

Poznámka: Graf vľavo: LCR - ukazovateľ krytia likvidity. Graf v strede: Podielové ukazovatele základných komponentov LCR k základným bilančným položkám. Graf vpravo: NSFR - ukazovateľ čistého stabilného financovania. Všetky grafy: Údaje za krajiny EÚ sú do decembra 2024, za Slovensko do júna 2025. Údaje sú len za banky, ktoré majú sídlo v danom členskom štáte.

Doplnkové metricky odolnosti v oblasti likvidity bankového sektora na Slovensku ukazujú dlhodobu stabilnú situáciu. Nárast bilancie výrazne prispel k nárastu objemu vankúša likvidity a predĺženiu potenciálnej doby prežitia bánk.¹⁵ Pri pohľade na vyrovnávaciu kapacitu¹⁶ domáceho bankového sektora pozorujeme výrazné zvýšenie čistého zostatku likvidných aktív na celom priebehu časovej krivky. Pozitívna zmena je dôsledkom nárastu objemu vkladov a vydaných dlhopisov, pričom až polovica tohto prírastku smerovala do nových likvidných aktív. Reverzný stresový test na druhej strane ukazuje, že celkový potenciál krytia odlevu vkladov ostáva dlhodobu stabilný. Po zohľadnení prebytku likvidného vankúša (úroveň 1), minimálnej požiadavky na likvidné aktíva (úroveň 2) a objemu potenciálneho refinancovania v zabezpečených operáciách s centrálnou bankou (úroveň 3) sú banky dlhodobu schopné kryť stabilný podiel vkladov (od 58 % do 63 %).¹⁷ Polovica tohto potenciálu vzniká načerpaním dodatočnej likvidity z centrálnej banky, za ktorú by banky ručili novo-vydanými krytými dlhopismi z vlastného portfólia.

¹⁵ Doba prežitia je definovaná ako časové obdobie, keď banka postupne vypláca svoje záväzky a poskytuje už len neodvolateľné úvery za použitia svojich likvidných rezerv, bez prístupu k dodatočným zdrojom financovania.

¹⁶ Vyrovnávaciu kapacitu (*counter-balancing capacity*) hovorí o absolútnej úrovni likvidných aktív v jednotlivých časových košoch po postupnom vyrovnávaní záväzkov (napr. výplata vkladov, splatenie vydaných dlhopisov) a prijatí platieb (napr. inkasované splátky z poskytnutých úverov). Vyrovnávaciu kapacitu je definované pre základný scenár (v súlade s metódikou LCR) a pre nepriaznivý scenár (prísnejšie koeficienty zrážok z likvidných aktív aj odlevu vkladov).

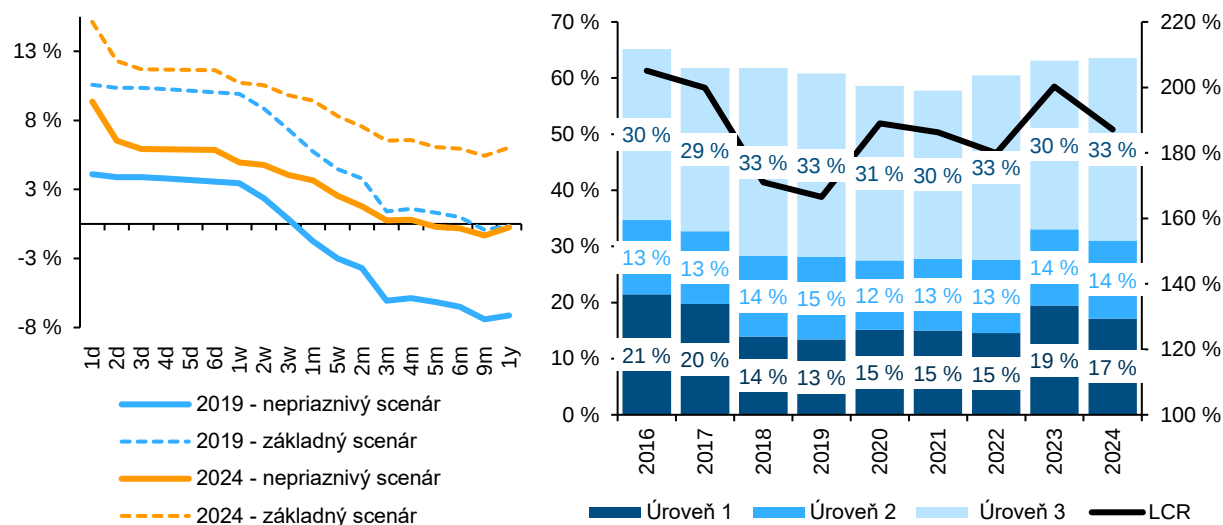
¹⁷ Ide o teoretický výpočet, ktorý nezohľadňuje potenciál a povinnosti Fondu na ochranu vkladov.

Graf 6

Nárast likvidného vankúša na bilancii ťažil z nárastu bilancie pri rýchlejšom raste likvidných aktív, potenciál krytia odlevu vkladov ostáva stabilný

Graf vľavo: Vyrovnávacia kapacita ako podiel na bilancii (%)

Graf vpravo: Schopnosť pokrytia odlevu vkladov likvidnými aktívami a dodatočnými zdrojmi z refinančných operácií s centrálnou bankou (%)

Zdroj: NBS, vlastné výpočty

Poznámka: LCR - ukazovateľ krytia likvidity. Graf vľavo: Porovnanie vyrovnávacej kapacity bankového sektora ako podielu na celkovej bilancii v základnom scenári (koeficienty odlevu vkladov bez zmluvnej splatnosti a koeficienty zrážok z likvidných aktív v súlade s metodikou LCR) a v nepriaznivom scenári (zvýšené koeficienty odlevu vkladov bez zmluvnej splatnosti a zvýšené koeficienty zrážok z likvidných aktív). Graf vpravo: Potenciál pokrytia odlevu vkladov z prebytku likvidných aktív (úroveň 1), minimálnej hodnoty likvidných aktív (úroveň 2) a dodatočne získaných zdrojov zo zabezpečených operácií s centrálnou bankou po založení novo-vydávaných krytých dlhopisov (úroveň 3).

„Skryté“ rezervy likvidity

Rozmach hypotekárneho financovania odčerpáva likviditu, ale môže prispieť aj k jej opätovnej tvorbe. Dôvodom je možnosť zaradenia úverov zabezpečených nehnuteľnosťou do krycieho súboru pre potreby vydávania krytých dlhopisov.¹⁸ Z pohľadu emitenta ide o dlhodobé, stabilné a relatívne lacné zdroje financovania, po ktorých je dopyt naprieč celým spektrom inštitucionálnych investorov doma aj v zahraničí. Vyšší dopyt pramení z nižšieho kreditného rizika ich nesplatenia z dôvodu existencie dodatočného zabezpečenia vo forme krycieho súboru, a vyššej trhovej likvidity. Pre banky ako investorov do krytých dlhopisov plynú dodatočné výhody vo forme preferenčných rizikových váh pri riadení kapitálu¹⁹, a možnosti použiť tieto dlhopisy ako zabezpečenie v menovo-politických operáciách s ECB, resp. nástroji núdzovej likvidity od ECB.

Banky však na získanie likvidity z ECB nemusia použiť len nakúpené kryté dlhopisy iných bánk. V prípade potreby môžu banky flexibilne²⁰ pristúpiť k vydaniu nového krytého dlhopisu, ktorý následne použijú ako zabezpečenie pre operácie s ECB. Tieto operácie sú spravidla súčasťou pohotovostných plánov riadenia likvidity jednotlivých bánk pre prípad, ak by banky nedisponovali dostatočným objemom likvidných aktív v čase stresu.

¹⁸ Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (§ 70).

¹⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 v platnom znení (Článok 129).

²⁰ Obdobné operácie je možné uskutočniť v priebehu niekoľkých dní (spravidla 5 až 10), ak má banka už skôr schválený program krytých dlhopisov u príslušného regulátora a dostatok vyhovujúcich úverov v portfóliu, ktoré môže použiť do krycieho súboru.

5 Čakajú banky ťažšie časy?

V čase klesajúcej miere úspor domácností a oživujúceho sa úverového trhu banky nahrádzajú splatné dlhopisy často za horších podmienok. Tieto trendy by mali v najbližšom období pretrvať. Zdroje získané emisiami dlhopisov majú, ako sme spomenuli skôr, bezpochyby mnohé výhody. Medzi nevýhody možno zaradiť koncentrovanú splatnosť veľkého objemu zdrojov a vzťah veľkosti dopytu, resp. požadovaného výnosu investormi na výkon krajiny, v ktorej samotný emitent pôsobí. Do konca roka 2026 budú banky musieť splatiť viac než tretinu vydaných dlhopisov. Väčšina z nich bola emitovaná v prostredí ultra-nízkyh úrokových sadzieb, ich prípadné refinancovanie bude preto spojené s vyššími úrokovými nákladmi. Možnosťou je ich nahradenie inými zdrojmi financovania, nedá sa však predpokladať, že by to mali byť v prevažnej miere vklady domácností. Pri raste miery inflácie a spomaľovaní rastu reálnych miezd totiž miera úspor domácností klesá. Jej oslabovanie sa začalo na konci roka 2023, pričom v rokoch 2025 až 2027 by sa podľa predikcie NBS mala stabilizovať.²¹ Tlak na dodatočné zdroje bude vytvárať aj zvýšený úverový dopyt podporovaný klesajúcimi úrokovými sadzbami, ktoré navyše ešte znížia atraktivitu termínovaných a úsporných vkladov.

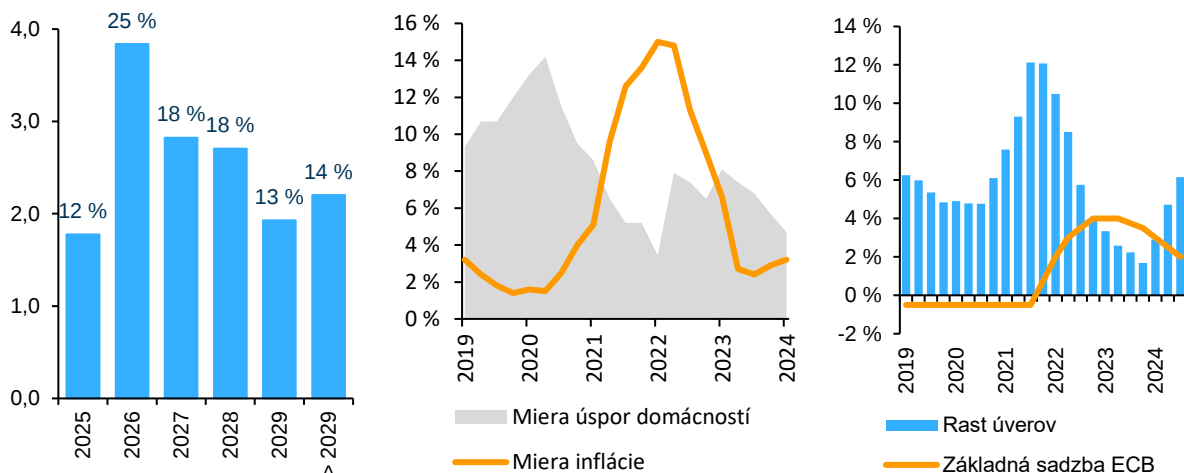
Graf 7

Banky čelia vlne refinancovania dlhopisov (graf vľavo) pri nízkej miere úspor (graf v strede) a zobudzajúcom sa trhu úverov (graf vpravo)

Graf vľavo: Objem vydaných dlhopisov podľa roku splatnosti (mld. EUR) a ich podiel na celkovom objeme vydaných dlhopisov (%)

Graf v strede: Miera úspor domácností (%) a miera inflácie (%)

Graf vpravo: Medziročný rast úverov (%) a základná sadzba ECB (%)

Zdroj: NBS, ŠÚ SR

Poznámka: Graf vľavo: Rok 2025 obsahuje emisie splatné od júna 2025 do decembra 2025.

Výzvou pre banky môže byť aj nástup nových a atraktívnych finančných produktov a služieb konkurenčných bánk a fintechov. Ak tieto trendy banky nezachytia včas, môžu prísť o svoju pozíciu v oblasti transakčných účtov. V oblasti nových platobných prostriedkov sa rýchlo rozvíja oblasť stablecoinov,²² ktoré od roku 2021 získavajú na popularite, predovšetkým v USA, Ázii a v rôznych rozvojových krajinách. Sú vyhľadávanou alternatívou voči tradičným fiat menám, nakoľko umožňujú rýchle a lacné prevody bez potreby zahrnutia bánk, resp. iných inštitucionálnych sprostredkovateľov.²³ V prípade rozšírenia trendov do Európy môže presun časti platobného styku do stablecoinov znamenať potenciálne riziko ďalšieho odlevu vkladov z bánk. Dnešná motivácia využitia stablecoinov v eurozóne v retailových platbách je však slabšia než v iných krajinách, vzhľadom na existenciu okamžitých platieb.

²¹ Predikcia P2Q-2025 základných makroekonomických ukazovateľov, NBS.

²² Stablecoiny sú kryptomeny viazané na stabilné aktívum, najčastejšie vo forme amerického dolára (99 % na základe trhovej kapitalizácie). Hlavným cieľom stablecoinov je minimalizovať volatilitu ich ceny, ktorá je bežná pri tradičných kryptomenách. Hodnota tokenov je krytá tradičnými krátkodobými aktívami, ako sú štátne cenné papiere, resp. bankové vklady. Štandardizáciu stablecoinov medzi finančnými produktmi umocnilo ich regulatórne uchopenie v Európskej únii (*Markets in Crypto-Assets Regulation*) a USA (*Genius Act*).

²³ Na popularite získavajú aj z dôvodu ich využívania ako zúčtovacieho prostriedku pre obchody s rôznymi kryptomenami, resp. v prípade predovšetkým rozvojových krajín ako ochrana pred znehodnotením úspor v domácej menej stabilnej mene.

Aj zmena preferencií finančného spotrebiteľa v prospech rýchlejšej a jednoduchšej internetovej platby môže zdynamizovať presuny transakčných vkladov medzi inštitúciami v prospech tých inovatívnejších. Najmä ak dokážu ponúknuť aj ďalšie doplnkové služby za konkurencieschopné ceny.

V strednodobom horizonte môžu banky pri získavaní vkladov domácností čeliť istej forme konkurencie aj zo strany verejných inštitúcií vo forme digitálneho eura alebo emitovania štátnych dlhopisov pre občanov. Emisia digitálneho eura môže presunúť časť zostatkov z bežných účtov občanov na ich digitálne účty. Predbežné odhady odlevu vkladov sa zatiaľ nejaví ako zásadné, v rámci eurozóny však bude lokálny trh patriť k tým najviac zasiahnutým.²⁴ Nárast povedomia o výhodách digitálneho eura po doladení jeho produktových a technických špecifikácií by však mohol odlev bežných účtov z bánk ešte zdynamizovať. Alternatívou pre termínované a úsporné vklady v bankách môžu byť retailové štátne dlhopisy. Ich prvé dve emisie sa vďaka atraktívnym finančným podmienkam tešili veľkému záujmu, hoci v celkovom meradle odčerpali približne len 1 % celkových vkladov domácností v bankách. Rozšírenie tejto formy investovania má potenciál odobrať ďalšiu časť stabilných vkladov retailu, rozsah však bude záležať na atraktivite investície (finančné podmienky nových emisií, technické zabezpečenie úpisu dlhopisov a likvidita na sekundárnom trhu).

6 Záver

Slovenský bankový sektor si vo svojej novodobej histórii prešiel dynamickým vývojom. Medzi jeho hlavné míľniky od ukončenia systémovej reštrukturalizácie a privatizácie od začiatku milénia nesporne patria prekonanie veľkej finančnej krízy, prijatie eura, prekonanie krízy eurozóny, pandémie COVID-19, či zmena menovej politiky ECB z dôvodu nárastu inflácie. Počas celého tohto obdobia boli domáce banky kapitálovo a likviditne stabilné, a neustále schopné plne pokrývať dopyt po úveroch.²⁵

Bilancia bánk sa počas tohto obdobia výrazne zmenila. V roku 2004 boli vklady klientov v bankách takmer na dvojnásobku objemu úverov. Z toho vyplýval vysoký, takmer tretinový, podiel likvidných aktív na celkových aktívach.²⁶ Ku koncu roka 2024, po 2,5-násobnom náraste bilancie, objem úverov presahoval objem vkladov a podiel likvidných aktív na bilancii klesol o tretinu.²⁷ Zatiaľ čo podiel aj zloženie vkladov klientov na bilancii zostali počas obdobia relatívne stabilné, vhodné trhové podmienky umožnili výrazný nárast zastúpenia vydaných dlhopisov.²⁸

Nárast podielu retailových vkladov a vydaných dlhopisov na bilancii výrazne utlmil dosah rastu úverov. Naviac, ten je vo veľkej miere orientovaný na trh rezidenčných nehnuteľností, čím sa neustále generujú úvery použiteľné do krycieho súboru krytých dlhopisov. Práve veľký objem zatiaľ nezaťažených úverov na bývanie (a potenciál vydávania krytých dlhopisov) tvorí veľkú časť hypotetického vankúša likvidity, ktorý by banky mohli v čase stresu flexibilne využiť. Naviac, banky po ostatnom sprísnení menovej politiky ECB v rokoch 2022 a 2023 nakupovali viac likvidných aktív, predovšetkým štátnych dlhopisov.

Okrem dosahov bežného ekonomického cyklu a rôznych šokov môže byť pre banky výzvou aj zvládnutie niektorých trendov štrukturálneho charakteru. Presun platobného styku mimo infraštruktúru komerčných bánk (digitálne euro, stablecoin), prípadne nové investičné produkty (štátne dlhopisy) môže bankám odčerpať časť vkladov. Banky by na základe doterajších skúseností, resp. odhadov odlevu vkladov mali tieto výzvy zvládnuť. Cenou za zvýšený tlak na zdroje financovania však môžu byť mierne vyššie úrokové náklady, resp. nárast koncentrácie voči alternatívnym zdrojom financovania.

²⁴ Bude digitálne euro pre naše banky výzvou? [Analytický komentár NBS č. 141](#), november 2024.

²⁵ Podiel poskytnutých úverov bankami k hrubému domácejmu produktu vzrástol medzi rokmi 2004 až 2024 zo 42 % na 65 %. Domáce banky od roku 2004 pokrývajú dlhodobu približne 60 % celkových prijatých úverov všetkých subjektov na Slovensku (mimo bánk). Celkové úverové zadĺženie subjektov (mimo bánk) na Slovensku vzrástlo v danom období z 21 mld. € na 143 mld. €, pričom financovanie od bánk vzrástlo z 12 mld. € na 87 mld. €.

²⁶ Ukazovateľ úverov ku vkladom dosiahol na začiatku roka 2004 úroveň 55 % (resp. 53 % po rozšírení menovateľa o vydané dlhopisy). Likvidné aktíva dosahovali k danému obdobiu podiel 30 % na bilancii.

²⁷ Ukazovateľ úverov ku vkladom dosiahol ku koncu roka 2024 úroveň 102 % (resp. 87 % po rozšírení menovateľa o vydané dlhopisy). Likvidné aktíva dosiahli k danému obdobiu podiel 19 % bilancii.

²⁸ Vklady klientov na bilancii dosiahli na začiatku roka 2004 úroveň 70 %, resp. 67 % ku koncu roka 2024. Podiel retailových vkladov na celkových vkladoch bol na úrovni 55 %, resp. 60 %. Vydané cenné papiere dosiahli podiel na bilancii 2 %, resp. 12 %.